

การศึกษาผลของการรับประทานยาออกซีเมโทโกลินที่มีต่อมวลกล้ามเนื้อและภาวะดื้ออินซูลิน
ในผู้ป่วยไตวายระยะสุดท้ายที่ฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม

นางสาวณัฐดา กอบพิพัฒน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเภสัชศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเภสัชกรรมคลินิก ภาควิชาเภสัชกรรม
คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2549
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EFFECT OF ORAL OXYMETHOLONE ON LEAN BODY MASS AND INSULIN
RESISTANCE IN END-STAGE RENAL DISEASE PATIENTS ON
MAINTENANCE HEMODIALYSIS

Miss Nattida Kobpipat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science in Pharmacy Program in Clinical Pharmacy
Department of Pharmacy
Faculty of Pharmaceutical Sciences
Chulalongkorn University
Academic Year 2006
Copyright of Chulalongkorn University

492213

Thesis Title EFFECT OR ORAL OXYMETHOLONE ON LEAN BODY MASS AND INSULIN RESISTANCE IN END-STAGE RENAL DISEASE PATIENTS ON MAINTENANCE HEMODIALYSIS

By Miss Nattida Kobpipat

Field of Study Clinical Pharmacy

Thesis Advisor Assistant Professor Porn-anong Aramwit, Pharm. D., Ph. D.

Thesis Co-advisor Colonel Ouppatham Supasydh, M.D.

Accepted by the Faculty of Pharmaceutical Sciences, Chulalongkorn University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master's Degree

.....*Pornpen Pramyothin*..... Dean of the Faculty of Pharmaceutical Sciences
(Associate Professor Pornpen Pramyothin, Ph.D.)

THESIS COMMITTEE

.....*Prapapuck Silapachote*..... Chairman
(Associate Professor Prapapuck Silapachote, M.Sc.)

.....*Porn-anong Aramwit*..... Thesis Advisor
(Assistant Professor Porn-anong Aramwit, Pharm. D., Ph.D.)

.....*O. Supasydh*..... Thesis Co-advisor
(Colonel Ouppatham Supasydh, M.D.)

.....*Somratai Vadcharavivad*..... Member
(Assistant Professor Somratai Vadcharavivad, Pharm. D., BCP)

.....*Vipa Thanachartwet*..... Member
(Vipa Thanachartwet, M.D.)

ณัฐดา กอบพิพัฒน์ : การศึกษาผลของการรับประทานยาออกซิเมทโทโลนที่มีต่อมวลกล้ามเนื้อและภาวะดื้อต่ออินซูลินในผู้ป่วยไตวายระยะสุดท้ายที่ฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม. (EFFECT OF ORAL OXYMETHOLONE ON LEAN BODY MASS AND INSULIN RESISTANCE IN END-STAGE RENAL DISEASE PATIENTS ON MAINTENANCE HEMODIALYSIS) อ. ที่ปรึกษา: ผศ. ดร. พรอนงค์ อร่ามวิทย์, อ. ที่ปรึกษาร่วม : พันเอกอุบลัมภ์ สุกสินธุ์. 115 หน้า.

วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษาผลของยาออกซิเมทโทโลนต่อมวลกล้ามเนื้อ ศึกษาความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงของมวลกล้ามเนื้อและภาวะดื้อต่ออินซูลินในผู้ป่วยไตวายระยะสุดท้ายที่ฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม และตรวจสอบอาการอื่นไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาออกซิเมทโทโลน

วิธีดำเนินการวิจัย: การวิจัยเชิงทดลองแบบ double-blind, randomized, placebo-controlled trial นี้ ได้ดำเนินการศึกษาตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2549 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 ในผู้ป่วยไตวายระยะสุดท้ายที่ฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ณ มูลนิธิโรคไตแห่งประเทศไทยแห่งประเทศไทย โรงพยาบาลสงฆ์ โดยผู้ป่วยจะถูกสุ่มออกเป็น 2 กลุ่มเท่า ๆ กัน ด้วยวิธี block of four randomization โดยกลุ่มศึกษา (n=21) และกลุ่มควบคุม (n=22) ได้รับยาออกซิเมทโทโลนขนาด 50 มิลลิกรัม และยาหลอก วันละ 2 ครั้ง ตามลำดับ เป็นเวลา 6 เดือน เมื่อครบกำหนดประเมินผล (1) มวลกล้ามเนื้อจากการตรวจวัดด้วย dual energy x-ray absorptiometry (DEXA), (2) ภาวะดื้อต่ออินซูลินด้วย HOMA-IR และ (3) อาการอื่นไม่พึงประสงค์

ผลการวิจัย: เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มหลังครบการวิจัย 6 เดือน พบว่า กลุ่มที่ได้รับยาออกซิเมทโทโลนมีปริมาณมวลกล้ามเนื้อแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มยาหลอก ($p < 0.05$) นอกจากนั้น น้ำหนักตัวดัชนีมวลกายของกลุ่มที่ได้รับยาออกซิเมทโทโลนแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับยาหลอก และค่าพื้นฐาน ($p < 0.05$) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบปริมาณอาหารที่ผู้ป่วยทั้งสองกลุ่มรับประทานนั้นพบว่าไม่แตกต่างกัน สำหรับภาวะดื้อต่ออินซูลิน พบว่า กลุ่มที่ได้รับยาออกซิเมทโทโลนมีภาวะดื้อต่ออินซูลินแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับค่าพื้นฐาน ($p < 0.05$) และพบความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามระหว่างการเปลี่ยนแปลงของมวลกล้ามเนื้อต่อภาวะดื้อต่ออินซูลิน ($r = -0.342$, $p < 0.05$) อาการไม่พึงประสงค์ที่สำคัญ ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของเอนไซม์การทำงานของตับ และการลดลงของเอชดีแอล แต่จะกลับสู่ค่าปกติเมื่อหยุดยา

สรุปผลการวิจัย: ยาออกซิเมทโทโลนมีผลต่อการเพิ่มขึ้นของมวลกล้ามเนื้อในผู้ป่วยไตวายระยะสุดท้ายที่ฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม และการเปลี่ยนแปลงของมวลกล้ามเนื้อสัมพันธ์กับภาวะดื้อต่ออินซูลิน โดยการเพิ่มขึ้นของมวลกล้ามเนื้อสัมพันธ์กับการลดลงของภาวะดื้อต่ออินซูลิน อย่างไรก็ตามการใช้ยาออกซิเมทโทโลนควรได้รับการติดตามอาการไม่พึงประสงค์อย่างใกล้ชิด

ภาควิชา.....เภสัชกรรมลายมือชื่อนิติศ.....ณัฐดา กอบพิพัฒน์.....
 สาขาวิชา.....เภสัชกรรมคลินิก.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....ผอ.พรอ. อร่ามวิทย์.....
 ปีการศึกษา.....2549.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....พ.ศ. ๕๙.....

4876563433 : MAJOR CLINICAL PHARMACY

KEY WORD: OXYMETHOLONE / HEMODIALYSIS / ANABOLIC STEROIDS / LEAN BODY MASS / INSULIN RESISTANCE

NATTIDA KOBPIPAT : EFFECT OF ORAL OXYMETHOLONE ON LEAN BODY MASS AND INSULIN RESISTANCE IN END-STAGE RENAL DISEASE PATIENTS ON MAINTENANCE HEMODIALYSIS. THESIS ADVISOR: ASST. PROF. PORN-ANONG ARAMWIT, Pharm. D, Ph.D., THESIS COADVISOR : COL. OUPPATHAM SUPASYNDH, M.D., 115 pp.

Objectives: To assess efficacy of an oral anabolic steroid on lean body mass in end-stage renal disease patients on maintenance hemodialysis. Also, to investigate the relationship of change in lean body mass and insulin resistance, and the adverse effects of oxymetholone in short term use

Methods: A double-blinded, randomized, placebo-controlled experimental study was conducted during June, 2006 to Feb, 2007 at hemodialysis unit, The Kidney Foundation of Thailand at Kalayaniwattana building, Priest hospital, Bangkok, Thailand. Forty-three patients were randomly assigned equally into control and study groups by block of four randomization. The patients in the study group (n=21) and the control group (n=22) were randomly assigned to receive oxymetholone 50 mg or placebo 1 tablet twice daily, respectively, for six months. After six months, outcome variables were evaluated in terms of: (1) effect on nutritional parameters including anthropometric parameters, biochemical variables, lean body mass determined by dual energy x-ray absorptiometry (DEXA) scan (2) correlation of change in lean body mass and insulin resistance evaluated by homeostatic model assessment (HOMA-IR), and (3) adverse event rates.

Results: After six months, comparison between groups showed that lean body mass (LBM) significantly increased in the oxymetholone group compared to the placebo group ($p < 0.05$). Furthermore, body weight and body mass index in the oxymetholone group were significantly different compared to the placebo group and baseline value ($p < 0.05$). In addition, there was no difference in protein and energy intakes in both groups. For insulin resistance, HOMA-IR in the oxymetholone group was significantly different from baseline value ($p < 0.05$), and the correlation analysis showed significantly inversely correlated change in lean body mass with change in insulin resistance ($r = -0.342$; $p < 0.05$). The most important adverse events of patients received oxymetholone were elevated liver enzymes and decreased HDL-C; however, all function returned to normal after one month of drug discontinuation.

Conclusion: Oxymetholone significantly improved lean body mass in end-stage renal disease patients on maintenance hemodialysis, and change of lean body mass correlated with insulin resistance, which is the increase in lean body mass correlated with the decline of insulin resistance. However, the use of oxymetholone should be closely supervised as a result of its adverse effects.

Department.....PharmacyStudent's signature.....*MA Nat*
 Field of study...Clinical Pharmacy.....Advisor's signature.....*Porn-anong Aramwit*
 Academic year2006.....Co-advisor's signature.....*J. Supasundh*

Acknowledgements

This research could not have been accomplished without the dedicated encouragement, well hospitality, as well as invaluable counsel and assistance from a number of persons.

Firstly, I would like to extend most impressive and deepest gratitude to my thesis advisor, Assistance Professor Dr. Porn-anong Aramwit and my co-advisor, Colonel Ouppatham Supasynhdh for their crucial comments, valuable suggestions and helpful advice.

I wish to express my appreciation to all the members of my thesis committee, for their kind and beneficial comments and enlightening discussions. I am indebted to Ms. Surachanee Jongkittinarukorn, RN, for her cooperation and facilitating with subject management, and I am grateful to the nursing staff of hemodialysis unit at National Kidney Foundation, Priest hospital for their assistance with blood samples. Special acknowledgement is Ms. Korbkit Cherdchu for her excellent technical assistance to perform insulin assays. I gratefully acknowledge the special effort by Biochemical Department at Pramongkutkloa hospital for her kindness to offer laboratory measurement.

Special thanks are devoted to Saowaluk Nimitsawan and Pondthip Kunthong for their assistance in coordinate with subjects and researcher. I also thank Kanlaya Kansamrit, a dietitian, for her skillful technique providing anthropometry and nutritional assessment.

My sincere appreciation eventually dedicates to my family. Unless endless love, care, and warm encouragement provide, this research would not have been successful.

This study was supported by grant HM the King's 72nd Birthday Celebration from Chulalongkorn Graduate School.

TABLES OF CONTENTS

	Page
THAI ABSTRACT	iv
ENGLISH ABSTRACT	v
ACKNOWLEDGEMENTS	vi
TABLE OF CONTENTS	vii
LIST OF TABLES	x
LIST OF FIGURES	xii
LIST OF ABBREVIATIONS	xiii
CHAPTER	
I INTRODUCTION.....	1
1. Background information.....	1
2. Objectives	3
3. Hypothesis.....	3
4. Operational definitions	4
5. Advantage	4
II LITERATURE REVIEW	5
1. The urinary system	5
2. Renal failure	5
3. Chronic kidney disease	7
4. Treatment of renal failure	8
5. Complications of hemodialysis	12
6. Malnutrition and muscle wasting in hemodialysis patient.....	13
7. Disorder of carbohydrate metabolism in uremia.....	19
8. The use of anabolic steroid in medicine	23
9. Oxymetholone	28

CHAPTER	Page
III METHOD	32
1. Patients	32
1.1 Patient selection	32
1.2 Sample size estimation	33
1.3 Patient randomization	34
2. Methods	34
2.1 Study design and procedures	34
2.2 Laboratory measurement	36
2.3 Statistical analysis	39
IV RESULTS AND DISCUSSIONS	40
1. Baseline patient characteristics	40
1.1 Baseline patient demographics	40
1.2 Baseline laboratory data	44
1.3 Baseline body composition and nutrient intake	47
2. Efficacy evaluation	48
2.1 Efficacy on body weight and body composition changing from baseline	48
2.2 Efficacy on serum albumin and serum creatinine levels	55
2.3 Efficacy on dietary intake, quality of life assessment and handgrip strength	58
3. The relationship of change in lean body mass to insulin resistance	63
3.1 Change in fasting plasma glucose, fasting plasma insulin and insulin resistance	63

CHAPTER	Page
3.2 Relation between change in LBM and insulin resistance	64
4. Safety evaluation	65
4.1 Effect on liver function enzymes	65
4.2 Effect on serum lipid indexes	68
4.3 Effect on changes in hematologic, fasting blood sugar, insulin resistance, and blood pressure	70
4.4 Hormonal parameters and prostate-specific antigen (PSA)	72
4.5 Side effects-associated with anabolic steroids.....	73
V CONCLUSIONS AND RECOMMEDATIONS	77
1. Conclusions	77
2. Recommendations	78
REFERENCES	79
APPENDICES	89
VITA	115

LIST OF TABLES

Table	Page
1. Stages of renal dysfunction (adapted from National Kidney Foundation—K/DOQI).....	8
2. Manifestations of the uremic syndrome.....	9
3. The composition of dialysis fluid compare to plasma fluid.....	10
4. Complications of hemodialysis	13
5. Evidences for protein-energy malnutrition in patients with advanced chronic renal failure	14
6. Possible contributing factors of protein energy malnutrition in hemodialysis patients.....	14
7. Assessment of protein-energy malnutrition	17
8. Changes in anthropometry and biochemical parameters in studies of effect of dialysis on end-stage renal disease patients	18
9. Characteristics of glucose and insulin metabolism in uremia	20
10. Studies of anabolic treatment with amino acid, recombinant human growth hormone (rhGH), exercise or anabolic steroids in disease-related muscle wasting patients	26
11. Anabolic androgenic ratios of anabolic androgenic steroids in animal models...28	28
12. Studies on the effects of anabolic androgenic steroids and oxymetholone in disease-related muscle wasting patients	29
13. Adverse effects of anabolic androgenic steroids	31
14. Summary of all monthly patient examinations	37
15. Baseline characteristics of the study population	42
16. Weight classification by WHO for Asian-pacific region.....	42
17. Comparison of the use of concurrent drugs in the control group with the study group	43
18. Baseline laboratory data	46
19. Baseline body composition, and nutrient intake	47
20. Baseline short form-36 (SF-36).....	48
21. Average body weight over period of the study	49
22. ANOVA summary table for the change in average weight following oxymetholone and placebo.....	49
23. Mean changes in body weight from baseline assessed at each 4 weeks compared between oxymetholone and placebo (between group)	50
24. Average body mass index over period of the study	52
25. ANOVA summary table for the change in average body mass index following oxymetholone and placebo.....	52
26. Comparison of number of patients according to weight status classified by WHO for Asian-pacific region between the oxymetholone and the placebo group at the end of the study (week 24)	52
27. Percent changes in body mass index from baseline assessed at each 4 weeks compared between oxymetholone and placebo (between groups).....	53
28. Comparison of body composition measured by dual energy x-ray absorptiometry between week 0 and week 24 within patient group and between two groups at week 24.....	54

Table	Page
29. Mean changes in body composition measured by dual energy x-ray absorptiometry (DEXA) from baseline assessed at the end of the study	54
30. Comparison of average predialysis serum albumin between week 0 and week 24 within patient group and between two groups at week 24.....	56
31. Comparison of predialysis serum creatinine between the control and the study groups at week 0 and week 24	57
32. Comparison of normalized protein equivalence of nitrogen appearance between week 0 and week 24 within patient group and between two groups at week 24	59
33. Comparison of average dietary intake, quality of life assessment and handgrip strength between the control group and the study group at week 0 and week 24	61
34. Comparisons of percent change in dietary intake estimated by 3-day dietary record, quality of life and muscle strength at week 24	62
35. Comparisons of liver function parameters at each 4-weeks period between the control and the study groups	66
36. The number of patients classified by elevated liver function enzymes measured during 4-week period	67
37. Comparison of liver function, lipid profile, fasting blood glucose and blood pressure between week 0 and week 24 in each patient group and between the control group and the study group at week 24	69
38. Comparison of percent changes in hemoglobin and hematocrit in patients receiving and not receiving recombinant erythropoietin at week 24 between between the control group and the study group	70
39. Comparison of mean of erythropoietin administration.....	71
40. Comparison of changes in liver function enzymes and percent change in fasting blood sugar, insulin resistance and blood pressure between the control and the oxymetholone groups at week 24	72
41. The numbers of patients who experienced adverse events.....	73
42. Comparison of hormonal parameter and prostate-specific antigen between week 0 and week 24 in each patient group and between the control group and the study group at week 24.....	74

LIST OF FIGURES

Figure	Page
1. The depict of the urinary system	6
2. Hemodialysis	11
3. Peritoneal dialysis and kidney transplantation	11
4. Modulation of <i>in vivo</i> insulin sensitivity with the use of various antihypertensive drugs	22
5. Structures of commonly used anabolic androgenic steroid	24
6. Diagram of the study procedure	38
7. Flow diagram of the study	41
8. Relative increases in average weight between two groups	50
9. Average body weight gain during the 24-week treatment period	51
10. Changes in body composition measured by dual energy x-ray absorptiometry (DEXA)	55
11. Changes in predialysis serum creatinine between the control and the study groups at week 24	57
12. Relation between change in LBM and insulin resistance	64
13. Comparison of recombinant erythropoietin dose and hematocrit level Between the oxymetholone and the placebo groups at the initiation of the study (week 0) and the end of the study (week 24)	71
14. Average body weight gain during the 24-week treatment period (excluded outlier)	75

LIST OF ABBREVIATIONS

AAS	=	anabolic androgenic steroids
ALT	=	alanine aminotransferase
AST	=	aspartate aminotransferase
BMI	=	body mass index
BUN	=	blood urea nitrogen
CGN	=	chronic glomerulonephritis
CK	=	creatinine kinase
CKD	=	chronic kidney disease
DB	=	direct bilirubin
DBP	=	diastolic blood pressure
DEXA	=	dual energy x-ray absorptiometry
ESRD	=	end-stage renal disease
ESA	=	erythropoietin-stimulating agent
FBS	=	fasting blood sugar
GFR	=	glomerular filtration rate
HDL-C	=	high-density lipoprotein cholesterol
g/dL	=	gram per decilitre
g/kg	=	gram per 1 kilogram of body weight
g/kg/day	=	gram per 1 kilogram of body weight per day
HD	=	hemodialysis
Hct	=	hematocrit
Hb	=	hemoglobin
HOMA-IR	=	homeostasis model assessment of insulin resistance
HTN	=	hypertension
kcal	=	kilocalories
LBM	=	lean body mass
LDL-C	=	low-density lipoprotein cholesterol
MAMC	=	mid-arm muscle circumference
mg/dL	=	milligram per decilitre
mmHg	=	millimeters of Mercury (Hg)
PEM	=	protein-energy malnutrition
PD	=	peritoneal dialysis
SBP	=	systolic blood pressure
SD	=	standard deviation
TB	=	total bilirubin
TC	=	total cholesterol
TG	=	triglyceride
ULN	=	upper limit of normal
Unit/kg/wk	=	unit per 1 kilogram of body weight per week
U/L	=	unit per litre
μ U/mL	=	microunit per milliliter